

"เพลงอีแซว" การแสดงพื้นเมืองภาคกลาง

นำเสนอเมื่อ : 22 พ.ค. 2565

เพลงอีแซว เป็นเพลงพื้นบ้านประจำท้องถิ่นและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุพรรณบุรี มีกำเนิดและเป็นที่ยอมรับกันว่าเพลงนี้เกิดในถิ่นสุพรรณบุรีโดยตรง แพร่หลายในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีและใกล้เคียง เพลงอีแซวมีความเป็นมาที่ยาวนาน มากกว่า ๑๐๐ ปี โดยในช่วงแรกๆ นั้นมีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์ (เพลงโต้ตอบ) ที่หนุ่มสาวไชร่องยั่วเยา เกี่ยวพาราสิกันอย่างง่ายๆ สั้นๆ เพลงอีแซว แรกก่อนเรียก เพลงยั่วเพราะร้องยั่วกัน คล้ายเพลงกลอนยาว ต่อมาเมื่อคนไปขายที่สุพรรณ ก็เอาแคนมาเป่าประกอบด้วย เรียกกันว่า เพลงแคน เวลาร้องใช้มือตบ เป็นจังหวะบางคนจึงเรียก เพลงตบแผละ จากนั้น ทำนองและเนื้อร้องก็ค่อย ๆ มีแบบเป็นของตัวเองขึ้น จึงมาเรียกเพลงอีแซว มีการยืมเนื้อจากเพลงฉ่อยทางอ่างทองมาร้องเป็นเรื่องยาวขึ้น เหตุที่เรียกเพลงอีแซวนั้น ก็สันนิษฐานกันไป ที่น่าเชื่อก็คือ พ่อบัวเผื่อน สันนิษฐานว่า "เพราะยี่นร่องแซวกันทั้งคืน" กระทั่งเมื่อ ๖๐ - ๗๐ ปีที่ผ่านมาจึงได้พัฒนาเป็นเพลงปฏิพากย์ยาวคือมีเนื้อเพลงที่ไชร่องในแต่ละครั้งยาวมากขึ้น พร้อมกับมีการดัดแปลงทำนองและลักษณะการร้องรับของลูกคู่ นอกจากนั้นยังได้มีการพัฒนาเสื้อผ้าของผู้แสดง โดยจะมุ่งใจกระเบนทั้งฝ่ายชายและหญิง สวมเสื้อนั้น ฝ่ายหญิงจะใส่เสื้อแขนสั้นคอกลมหรือ คอเหลี่ยมกว้าง ฝ่ายชายมักจะ ใส่เสื้อแขนสั้นคอกลม สวม สรรคความสะอาดตาด้วยสี ที่ฉูดฉาดเพื่อดึงดูดใจผู้ชม ด้วยความนิยมในเพลงอีแซวทำให้สามารถแสดงได้เกือบทุกสถานที่และทุกโอกาสเพียงแต่ จะไม่มีการแสดงในงานแต่งงาน วงอีแซวจะไม่มีการกำหนดเรื่อง จำนวนผู้แสดง แต่ในวงหนึ่งๆ จะมีการจัดสรรตำแหน่งหน้าที่ ของผู้แสดงประกอบด้วย พ่อเพลง (ผู้ร้องนำฝ่ายชาย) แม่เพลง (ผู้ร้องนำฝ่ายหญิง) คอตุน (ผู้ร้องเพลงโต้ตอบคนแรก) คอสอง , คอสาม (ผู้ร้องคนที่สองและ สาม) และ ลูกคู่ (จำนวนไม่จำกัด มีหน้าที่ร้องรับ ร้องซ้ำความ ร้องสอดแทรกขำขันจังหวะ เพื่อความสนุกสนาน)

เพลงอีแซวมีจะดำเนินการแสดงโดยมีเนื้อหาเรียงลำดับ เริ่มต้นด้วยบทไหว้ครู บทเกริ่น บทประ และจบท้ายด้วยบทจาก หรือบทลา

๑. **บทไหว้ครู** เป็นบทกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผู้มีพระคุณ ได้แก่ พระรัตนตรัย เทวดา ภูตผี พ่อแม่ ครูอาจารย์ (ครูเพลงของอีแซวจะมีสองแบบ “ ครูเพลงที่เป็นจิตวิญญาณ ” เช่นพระนารายณ์ ฤาษีหรือพ่อแก่ และครูอีกประเภทคือ “ ครู เพลงที่เป็นมนุษย์ ” นอกจากครูเพลงทั้งสองแบบแล้ว ก็มี “ครู พักลักจำ” ซึ่งหมายถึงครูที่ผู้ร้องไม่ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ แต่ได้ แอบจดจำเพลงหรือลีลา) การร้องบทไหว้ครูจะต้องนั่งกับพื้นร้อง โดยมี “พาน ก้านล” หรือพานไหว้ครูวางไว้ข้างหน้า หรือยกถือไว้ในขณะร้อง โดยพ่อเพลงจะร้องก่อน ตามด้วยแม่เพลง

๒. **บทเกริ่น** เป็นบทร้องของฝ่ายชายและหญิงก่อนที่จะ มาพบกันตามเหตุการณ์ที่สมมุติไว้ บทเกริ่นเริ่มต้นภายหลังจาก บทไหว้ครูจบลง ผู้แสดงทั้งหมดจะลุกขึ้นยืนร้อง “เพลงออกตัว” มีเนื้อหาหักท่ายกัน แนะนำตัว ฝากตัวกับผู้ชม ตามด้วย “เพลง แต่งตัว” หากสมมุติเหตุการณ์เป็นการชักชวนกันไปเที่ยวบ้าน สาวๆ พอมาถึงบ้านฝ่ายหญิงแล้วจะร้อง “เพลงปลอบ” ซึ่งเป็น เพลงที่ชักชวนให้ฝ่ายหญิงออกมาร้องเพลงโต้ตอบกัน

๓. **เพลงประ** หมายถึงการร้องปะทะคารมกันของทั้งสอง ฝ่าย เพลงประของวงอีแซวมีหลายแบบ ได้แก่ แฉวรัก (การเกี่ยว พาราสิ) แฉวประลอง (การทดสอบฝีปากหรือทดสอบภูมิปัญญา) และแนวเพลงเรื่อง (ดำเนินเรื่องราวตามเรื่องของ นิทาน นิยาย หรือวรรณกรรม)

๔. **บทจาก หรือ บทลา** เป็นเพลงที่ไชร่องเพื่อ แสดงถึงความอาลัยคู่เล่นเพลง ผู้ชม หรือ

กล่าวอ่าลาผู้ชม หรือเจ้าภาพผู้ว่าจ้างให้มาแสดง

๕. การอวยพร เป็นการร้องขอบคุณเจ้าภาพ และ ผู้ชม รวมทั้งขอบคุณผู้ให้รางวัล

ทำนองเนื้อร้องเดิมจะร้องลักษณะนี้

ชาย “ตั้งวงไว้เผื่อ ปู่เสื่อไว้ท่า เออ.....

จะให้วงฉันรา ชะแล้วทำไม (จะให้วงฉันราชะแล้วทำไม)

รักจะเล่นก็ให้เต็นเข้ามาเออ.....

คนสวยจะซ่า ชะแล้วทำไม (รับคนสวยจะซ่า ชะแล้วทำไม”)

มาในปัจจุบันทำนองจะผิดไป และภายหลังคำ ชะแล้ว จะเหลือเพียง แล้ว ต่อมาสันนิษฐานว่า นายกร่าย
พ่อเพลงรุ่นเดียวกับพ่อบัวเผื่อน หรือหวังตะ เนกเล่าตัดชั้นครูได้ตัดแปลงทำนองเพลงอีแซวเป็นอีกทำนองหนึ่ง
อย่างที่ขึ้นต้นว่า “เอามาเถิดมากอะไรแมมา ๆ”พ่อไสว
เป็นผู้เอาตะโพนสองหน้าเข้าไปตีประกอบเป็นเครื่องให้จังหวะเพิ่ม จากฉิ่ง กรับ
และการปรบมืออีกเพลงอีแซวมีจังหวะกระชั้นเร็วกว่าเพลงฉ่อยหนึ่งเท่า
คนร้องจึงต้องจำเพลงหลักใหม่และมีปฏิภาณว่องไว ไม่อย่างนั้นก็ร้องไม่ทัน

ตัวอย่างเพลงอีแซวของพ่อไสว

จากนาง (เพลงอีแซวของพ่อไสว)

เออ...พี่น้องบ้าน้ำจะต้องลาแนวแน่เออ..... ปากลาตาแลยังหลงอาลัย

มันเกิดกรรมปางก่อนต้องจากก่อนไกลกัน เกิดกรรมปางกันจะไม่ได้กอดกาย

แม่คู่ข้าเคียงข้าง อย่าระคายเคืองชุ่น ต้องจากแน่แม่คุณเออแม่ข่อยใบคาย

มันมีข้อขัดข้องไม่ได้ประคองเคียงข้าง รักพี่ตักค้ำไม่รู้ไปฝากไว้กะใคร

รักใครรักเขามันไม่เท่ารักน้อง แม่คู่เคยประคองแม่แก้วชาวปานไซ

อีแม่คู่เคยเข็น เห็นจะเป็นคู่เขา พี่มานั่งกอดเข้าแทบจะเป็นไข

น้องจะมีคู่ ให้นึกถึงข้า (เออ.....นึกถึงข้า)

เนื่องจากช่วงเวลาในการเล่นเป็นฤดูน้ำหลาก เป็นช่วงทำนาบรรดาพ่อเพลงแม่เพลงจากถิ่นต่าง ๆ
ก็จะมาชุมนุมกัน พวกที่มาทางบกก็เล่นเพลงอีแซว ด้วยเหตุเป็นเพลงเร็ว จังหวะกระชั้น
ผู้ร้องมีปฏิภาณดีหรือที่เรียกว่า มุติโตแตกฉาน ซึ่งสะท้อนภาพสังคม สอดดูแทรกมุขตลก ๑ ลงในบทร้อง
มีขอความเสียดสี กินใจ สั่งสอน และบทตลก ลงท้ายด้วยการขอภัยที่ใดล่วงเกิน จากนั้นก็ให้พรซึ่งกันและกัน
ทั้งเจ้าภาพและผู้ฟัง

อุปกรณ์และวิธีการเล่น

พ่อเพลงและแม่เพลง จะเริ่มต้นโดยการกล่าวบทไหว้ครู จากนั้นฝ่ายชายจะเป็นผู้เริ่มเรียกว่า ปลอบ
ฝ่ายหญิงจะวาท รับแขก จากนั้นฝ่ายชายจะวกเขาหา บทเกี้ยว ฝ่ายหญิงจะรับด้วยบท เล่นตัว ฝ่ายชายจะวาท
ออด ฝ่ายหญิงจะตอบด้วยบทเสียแค้นไม่ได้ รับรัก จากนั้นฝ่ายหญิงจะขึ้นบท เกี้ยว
ให้มาสู่ขอฝ่ายชายจะขอพาหนีพอหนีตามกันก็จะถึงบทชมนกชมไม้

โอกาสและเวลาการเล่น

เล่นในเวลาเทศกาลงานสำคัญ เช่น ตรุษสงกรานต์ ขึ้นปีใหม่
งานนมัสการหลวงพ่อดำวัดป่าเลไลยก์เดือน๑๒งานทอดกฐินรวมทั้งงานเกี่ยวข้าว

ที่มา [ทรูปลูกปัญญา](#)